

Aan de woordvoerders asielbeleid in vaste commissie voor Justitie en Veiligheid in de Tweede Kamer

VluchtelingenWerk Nederland
Postbus 2894
1000 CW Amsterdam
Telefoon (020) 346 72 00
Helpdesk (020) 346 72 50
Fax (020) 617 81 55
www.vluchtelingenwerk.nl
info@vluchtelingenwerk.nl

cc Dhr. E. Van der Burg, staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

Datum
Betreft

22 september 2023

Brief VluchtelingenWerk Nederland – SO JBZ-Raad te Brussel op 28 september 2023

Geachte woordvoerders asielbeleid,

Ten behoeve van het [Schriftelijk Overleg](#) JBZ-Raad te Brussel op 28 september 2023 (inbreng maandag 25 september 12:00u) wil VluchtelingenWerk Nederland u graag het volgende meegeven.

EU-Tunesiëdeal en situatie Lampedusa

VluchtelingenWerk uitte samen met andere hulp- en mensenrechtenorganisaties [kritiek](#) na het sluiten van de EU Tunesië deal. In de praktijk pakt de deal dramatischer uit dan voorzien. De haat zaaiende toespraken van de Tunesische president had al een [golf van geweld](#) veroorzaakt jegens met name zwarte vluchtelingen en migranten. En kort na het sluiten van de deal veroorzaakte de aangrijpende foto van de levenloze lichamen van de 6-jarige Marie en haar moeder in de Libische woestijn, een schokgolf van woedende reacties. Al snel bleek dat minstens 27 mensen waren gestorven in de woestijn, waar ze 'gedumpt' waren door Tunesische grenswachten.

VluchtelingenWerk vindt het onbegrijpelijk dat alle (inter)nationale kritiek over deze deal in de wind wordt geslagen door de Nederlandse overheid, bijvoorbeeld in de [beantwoording van Kamervragen](#) door de minister van Buitenlandse zaken. Op de vraag waarom de deal is gesloten terwijl op dat moment al duidelijk was dat Tunesië groepen migranten en vluchtelingen inclusief (zwangere) vrouwen en kinderen de grens over heeft gezet en heeft achtergelaten in de Libische woestijn zonder eten, drinken en beschutting, antwoordt de minister *“Op basis van de bij het kabinet bekende informatie is onduidelijk wat er precies is gebeurd. Het nastreven van een versterkt strategisch partnerschap met Tunesië volgt uit het wederzijds belang van de EU en Tunesië om samen te werken op verschillende strategische onderwerpen (...)”*. Dit ontwijkende antwoord, zonder enige empathie of zorgen om de uitwerking van de deal is niet te begrijpen. Via uitgebreide [media-aandacht](#) kon immers gevolgd worden wat er aan de hand is in het grensgebied tussen Tunesië en Libië.

In de antwoorden wordt verder bevestigd dat er geen afspraak is gemaakt over het respecteren van het Vluchtelingenverdrag of het waarborgen van mensenrechten van vluchtelingen en migranten, waaronder het universele non-refoulementbeginsel. Tunesië is ook geen partij bij het EVRM, wat al voldoende grond moet zijn om geen deal te sluiten, omdat het land niet instaat voor het verbod op marteling en onmenselijke behandeling.

Ook bevestigd de minister dat er geen mandaat was van de Europese Raad voor het sluiten van deze deal, hetgeen in de beantwoording wordt gebagatelliseerd ('we zullen daar de volgende keer op letten') en blijkt wederom dat 'team Europe' slechts een vehikel is om de formele

Europese instituties en besluitvormingsprocessen, inclusief de controlerende rol van het Europees parlement, buitenspel te zetten. Dat er geen controle mogelijk is, blijkt uit het feit dat Tunesië medio september een delegatie van het Europees parlement botweg weigerde. Naast het Europees parlement is er ook stevige kritiek vanuit de VN en de [Europese ombudsman](#), die reeds onderzoeksvragen stelde aan Commissievoorzitter Von der Leyen.

Ondertussen is er een [recordaantal](#) vluchtelingen en migranten op het Italiaanse eiland Lampedusa. Tunesië wordt steeds onveiliger voor zowel kritische burgers als migranten en vluchtelingen; de deal heeft een [averechts effect](#). Er is dringend een betere Europese oplossing nodig, zowel in de relatie EU-Tunesië als EU-Italië.

VluchtelingenWerk meent dat deze huidige deal van tafel moet vanwege het gebrek aan respect voor mensenrechten, het ondemocratische karakter en de dramatische, dodelijke slachtoffers van de deportaties naar Libië door de Tunesische autoriteiten. Er zijn betere afspraken nodig, die de rechten van vluchtelingen en migranten in Tunesië beschermen. Wat vindt de staatssecretaris van de geuite zorgen en fundamentele kritiek van onder meer de VN, het Europees parlement en de Europese ombudsman? Wat is de inzet van de staatssecretaris tijdens de JBZ Raad met betrekking tot de EU-Tunesië deal? Wat is de inzet ten aanzien van de benodigde steun aan Italië?

Crisis- Overmacht- en Instrumentaliseringverordening

VluchtelingenWerk Nederland maakt zich zorgen om de nieuwe voorgestelde 'Crisis- Overmacht- en Instrumentaliseringverordening' (samengestelde Verordening). Het voorstel staat al langere tijd op de onderhandelingsagenda voor een Raadspositie; meerdere lidstaten uiten (uiteenlopende) bezwaren: zo maakt Duitsland zich grote zorgen om de afwijkingen en verslechtingen van het EU- asielrecht en hebben landen als Oostenrijk en Tsjechië moeite met de solidariteitsmaatregelen en het tijdelijk buiten werkingstellen van Dublin in tijden van 'crisis.' Nederland heeft zorgen over beide aspecten, zo begrijpen wij.

Met name het element 'instrumentalisering' is omstreden; eind 2022 is het voorstel voor een aparte 'Instrumentaliseringverordening' nog gesneuveld vanwege de grote zorgen van veel lidstaten over het ondermijnende effect op het EU asiel-acquis. Dit klemmt des te meer in deze tijden, waarin niet-naleving en zelfs schendingen van Europese asielwetgeving, grotendeels onbestraft blijven (en de Europese Commissie niet ingrijpt). Zie ook het [gezamenlijke statement](#) hierover dat wij samen met Europese vluchtelingenorganisaties hebben uitgebracht. Het begrip 'instrumentalisering van migranten' ging oorspronkelijk over situaties waarin een 'actor' aanzet tot 'irreguliere migratiestromen naar de Unie'. De aanleiding hiervoor was de situatie aan de grens tussen Belarus en Polen/Letland/Litouwen waarbij Loekasjenko medio 2021 vluchtelingen en migranten richting de EU-grens stuurde. EU-lidstaten wilden een reactie op deze situatie, waarbij migranten werden ingezet als 'pionnen' in de geopolitieke context van 'hybride dreiging.' Inmiddels zijn de bepalingen en definities in de Verordening echter zodanig opgerekt dat vrijwel elke grotere migratiestroom aangemerkt zou kunnen worden als 'instrumentalisering'. Ook reddingen op zee na een SAR-operatie kunnen hieronder vallen, waardoor het oorspronkelijke idee van een dreiging vanuit een staat is losgelaten. Als een dergelijke situatie van instrumentalisering wordt vastgesteld, treedt een 'keuzemenu' in werking waarbij (grens)lidstaten kunnen afwijken van de Europese asielregels. Er worden bepaalde 'registratiepunten aan de grens' aangewezen waar men een beschermingsverzoek zou moeten indienen en er geldt een wachttijd van een paar weken voor de registratie van asielzoekers. Tot die tijd zit men 'in limbo' en is het gevaar van pushbacks levensgroot. Ook gelden minder waarborgen voor detentie, rechtsbijstand en de opvang-omstandigheden.

Het element 'instrumentalisering' uit de gezamenlijke verordening zal naar verwachting leiden tot een toename van schendingen van mensenrechten, waaronder illegale pushbacks. Als gevolg hiervan zal 'secundaire migratie' naar noordwestelijke bestemmingslanden juist toenemen, omdat asielzoekers aan de grens in limbo zitten, tijdelijk niet geregistreerd worden en doorreizen naar een land waar ze mogelijk wél beschermd worden en toegang hebben tot een asielprocedure. Het heeft een tegengesteld effect: het maakt het EU-asielsysteem zwakker in plaats van sterker doordat lidstaten tijdelijk EU-recht buiten werking kunnen stellen of hiervan mogen afwijken (zoals van de Opvangrichtlijn) en hierdoor grotere onderlinge verschillen ontstaan.

VluchtelingenWerk roept in navolging van onze koepelorganisatie ECRE op om de samengestelde Verordening af te wijzen en tenminste het element van instrumentalisering te verwerpen. Het geeft een perverse prikkel om af te wijken van fundamentele normen, leidt tot meer mensenrechtenschendingen en ondermijnt (de naleving van) daadwerkelijk gemeenschappelijk Europees asielbeleid.

Hervestiging

Ten behoeve van het EU hervestigingsprogramma 2024-2025 is de Kamer ook [geïnformeerd](#) over de Nederlandse inzet voor de komende twee jaar. Het huidige nationale quotum blijft 500 en de hervestigingen van Syriërs uit Turkije worden weer hervat maar helaas wordt het aantal wel gehalveerd naar 250 vluchtelingen. UNHCR heeft voor de zomer bekend gemaakt dat het aantal benodigde hervestigingsplekken voor volgend jaar 2,4 miljoen is. Europese ngo's, waaronder ECRE en VluchtelingenWerk hebben de EU [opgeroepen](#) om met het komende Europese programma veel grotere aantallen vluchtelingen te hervestigen, meer aanvullende veilige routes te bieden, zoals humanitaire en studie visa en haast te maken met de EU [Hervestigings- en humanitaire toelatingsverordening](#). Gezien het belang voor meer hervestiging door Europa is het zeer teleurstellend dat het Nederlandse aandeel voor het Europese programma zo laag is.

Zoals ook in de nota wordt beschreven is de situatie voor Syriërs in Turkije ernstig verslechterd. Sinds de economische crisis in Turkije zijn Syrische vluchtelingen niet meer welkom en regelmatig slachtoffer van discriminatie, geweld en willekeurige deportaties, zoals VluchtelingenWerk ook bij een recent [bezoek](#) heeft gehoord. Een groot deel van de Syrische vluchtelingen is bovendien getroffen door de aardbevingen en hebben vaak familieleden en hun onderdak verloren.

VluchtelingenWerk roept de staatssecretaris op gezien het grote aantal vluchtelingen waarvoor hervestiging nodig is om meer vluchtelingen te hervestigen en daarmee een grotere bijdrage aan het Europese programma te leveren. Mede gezien de verslechterde situatie van Syriërs in Turkije is het des te belangrijker dat de hervestiging vanuit Turkije verhoogd in plaats van verminderd.

Wij hopen dat u onze inbreng kunt gebruiken, voor vragen of een toelichting zijn we uiteraard beschikbaar.

Frank Candel
Bestuursvoorzitter VluchtelingenWerk Nederland